

до служби. Неухильне дотримання вказаних правил не є цілковитою запорукою уникнення травмувань, але вони максимально знижують рівень такого травмування.

Одержано 19.11.2019

УДК 351.746.2(477)

Катерина Романівна ТРОФИМЕНКО,
*курсант навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Вікторія Василівна РОЖНОВА,
*професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

УПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ ДЕТЕКТИВІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Найбільш складною ланкою у реформуванні поліції справедливо можна назвати кримінальний блок, що включає в себе органи досудового розслідування (слідчих) та підрозділи кримінальної поліції (оперуповноважених). Така складність, насамперед, обумовлена специфічним завданням – протидією злочинності, виконання якого покладено на вищевказані органи та підрозділи Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року (п. 3 ч. 1 ст. 2). Виконання цього завдання, у свою чергу, включає в себе заповігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування. Другою причиною слід вважати необхідність побудови ефективної комунікації та належної взаємодії органів досудового розслідування та підрозділів кримінальної поліції з іншими органами та учасниками кримінального процесу, насамперед, прокуратурою та судом. Як відомо, більшість процесуальних дій та рішень слідчого потребують погодження із прокурором, а суд, у свою чергу, здійснює контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

Тож, фактично реформування кримінального блоку почалося лише на третьому році реформи поліції. Керівництвом

Національної поліції України було прийнято рішення про проведення експерименту щодо запровадження нових форм і методів роботи в окремих відділах поліції. На підставі наказу Голови Національної поліції України від 15.11.2016 року № 1170 «Про проведення експерименту з запровадження нових форм і методів роботи в окремих відділах поліції Головного управління Національної поліції в Київській області» розпочався відповідний пілотний проєкт, який у перспективі зможе вважатися початком запровадження інституту поліцейських детективів в Україні. В рамках першого етапу проєкту, який охоплював місто Київ та Київську область, 125 слідчих пройшли переатестацію та навчання за сучасними стандартами [1].

З квітня 2017 було розпочато другий етап реалізації пілотного проєкту, який вже включав окремі територіальні підрозділи поліції у Київській, Запорізькій, Львівській, Одеській, Полтавській, Сумській, Харківській та Хмельницькій областях [2]. Наступним кроком стало створення у структурі слідчих управлінь ГУНП відділів з розслідування особливо тяжких злочинів, до складу яких увійшло 40 % слідчих та 60 % оперуповноважених, які мають сформувавши службу детективів. У Національній поліції України повідомляється, що слідчі там працюватимуть за наступними спеціалізаціями: загальнокримінальна спрямованість, господарська та службова діяльність, факти незаконного обігу наркотиків, факти торгівлі людьми, протидія кіберзлочинності [1].

За словами С. М. Князєва експеримент детективів на базі апарату Нацполіції спрацював на високому рівні. Результати перших місяців експерименту на базі центрального апарату НПУ свідчать про ефективність впровадження підрозділу детективів. Про це 20 квітня Голова Національної поліції України повідомив під час наради, присвяченої підсумкам роботи слідчих підрозділів поліції у першому кварталі 2018 року [3].

Як зазначає О. О. Крюков, основними завданнями експерименту є підвищення ефективності роботи слідчих та оперативних підрозділів з розкриття та розслідування злочинів шляхом об'єднання в одному структурному підрозділі, а також перерозподіл навантаження на працівників слідчих підрозділів шляхом запровадження розподілу розслідування злочинів залежно від їх тяжкості [4].

Такі зміни мають усунути основні причини неефективної роботи поліцейських щодо розслідування кримінальних правопорушень, до яких, серед іншого, належить і нераціональна організація діяльності та взаємодії слідчих та оперативних підрозділів.

Сучасна організація спільної роботи слідчих і працівників оперативних підрозділів призводить до виникнення ще ряду проблем.

Так, наприклад, отримавши інформацію про кримінальне правопорушення, оперуповноважений не може її реалізувати без слідчого (адже внесення відомостей до ЄРДР серед поліцейських належить лише до компетенції слідчих). Саме тому оперуповноважений вимушений складати ініціативний рапорт на ім'я начальника слідчого підрозділу. Але тут виникає інша проблема: практика свідчить, що, як правило, слідчий не вносить відомості до ЄРДР за ініціативним рапортом оперуповноваженого. Оперуповноважений не може здійснити жодну слідчу (розшукову) дію та негласну слідчу (розшукову) дію без письмового доручення слідчого. Фактично, у нього «зв'язані руки», хоча саме він і є «двигуном» розкриття злочину.

Додатковим фактором, який суттєво впливає на ефективність здійснення досудового розслідування слідчим, є недостатнє знання та/або неволодіння ним повною мірою оперативними методами і тактиками роботи, невміння ефективно користуватися оперативними базами та обліками, а через це – неспроможність отримати необхідну інформацію, що у подальшому знову ж таки покладається на оперуповноважених. Також варте уваги і велике бюрократичне навантаження на слідчих, що виникає внаслідок необхідності погодження різних процесуальних актів у прокуратурі та суді.

Загалом, для цих двох підрозділів найбільш гострими та суттєвими спільними проблемами були і залишаються: 1) порушення належної комунікації між слідчими та оперуповноваженими; 2) виникнення міжособистісних конфліктів, які впливають на загальну ефективність роботи; 3) окреме керівництво цих двох підрозділів, що подекуди призводить до формування різних завдань, які спрямовані не на досягнення одного загального результату.

Поділяємо думку В. В. Чернея, який вважає, що на рівні центрального органу управління Національною поліцією

України та її територіальних органів доцільно створити відповідні департамент, управління та відділи шляхом об'єднання (злиття) підрозділів слідства та кримінальної поліції. Реалізація зазначених ініціатив уже найближчим часом надала б можливість:

- 1) усунути подвійне підпорядкування та внутрішньовідомчі бар'єри між слідчими та оперативними підрозділами;
- 2) оптимізувати кадрові ресурси шляхом скорочення частини керівних посад і значного збільшення кількості працівників, уповноважених провадити досудове розслідування;
- 3) наділити службових осіб поліції повноваженнями здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді та прокурора;
- 4) працювати як самостійно, так і в складі групи (не витрачаючи часу на очікування виконання доручень), а також нести персональну відповідальність за власні дії та рішення;
- 5) забезпечити швидке та повне розслідування найбільш складних і резонансних злочинів, учинених організованими та злочинними організаціями, зокрема з міжрегіональними та міжнародними зв'язками;
- 6) поліпшити якість підготовки (перепідготовки) та підвищення кваліфікації поліцейських за єдиними стандартами професійної освіти [5].

Отже, як висновок можна зазначити, що органи досудового розслідування та оперативні підрозділи Національної поліції України потребують системних, організаційно-правових та інституційних наступальних змін. І наразі найбільш дієвим підходом до вирішення питань неефективності діяльності слідчих і оперуповноважених, на основі досвіду США, Грузії, Польщі, Німеччини, Чехії, Франції та ряду інших країн, вбачається впровадження нових форм і методів роботи, а саме утворення нового підрозділу у Національній поліції, службові особи якого матимуть повноваження під єдиним процесуальним статусом (станом на 2019 рік це слідчі відділів розслідування особливо тяжких злочинів, але у перспективі це можуть бути детективи поліції) здійснювати досудове розслідування, проводячи при цьому як оперативно-розшукові, так і слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії. Проте задля повноцінної роботи такого механізму необхідні законодавчі зміни, насамперед, до Кримінального процесуального кодексу України, Законів України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність».

Список бібліографічних посилань

1. Створення служби детективів // Національна поліція України : офіц. сайт. URL: https://www.npu.gov.ua/assets/userfiles/files/reforma/slide_2019/detective.JPG (дата звернення: 16.10.2019).

2. Про проведення експерименту з упровадження нових форм і методів роботи в окремих відділах поліції головних управлінь Національної поліції в Запорізькій, Львівській, Одеській, Полтавській, Сумській, Харківській та Хмельницькій областях : наказ Голови Національної поліції України від 10.04.2017 № 337.

3. Поліція Донеччини : офіц. сайт. URL: <https://www.police.dn.ua/news/view/eksperiment-detektiviv-na-bazi-aparatu-natspolitsii-spratsyuvav-na-visokomu-rivnisergij-knyazev> (дата звернення: 16.10.2019).

4. Крюков О. О. Передумови запровадження та очікувані результати від проведення експерименту щодо об'єднання слідчих та оперативних підрозділів / База даних «Електронний репозитарій НАВС». URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/3870/1/11_p152-156.pdf (дата звернення: 16.10.2019).

5. Черней В. В. Перспективи подальшого реформування органів досудового розслідування в системі національної поліції України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 3. С. 5–18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2016_3_3 (дата звернення: 16.10.2019).

Одержано 19.11.2019

